

בס"ד. שיחת ש"פ אחרי, מבה"ח אייר, ה'תשכ"ב.

בלתי מוגה

א. בהפטרה (דאחרון של פסח) שבה מסופר כיצד תהי' הגאולה העתידה לבוא בקרוב ע"י משיח צדקנו,

— והרי "אחכה לו בכל יום שיבוא"¹, ובפרט בחודש ניסן, שכן, אף שבגמרא² פליגי רבי אליעזר ורבי יהושע אם "בתשרי עתידין ליגאל" או "בניסן עתידין ליגאל", הרי ידוע בכללי הש"ס³, שכאשר יש בגמרא פלוגתא או בעיא דלא איפשטא, אזי ההכרעה היא ע"פ דברי המדרש או הזהר, ובנדו"ד, הנה במדרש⁴ ובזהר⁵ סתם כדעת רבי יהושע שבניסן עתידין להגאל. וכמדובר כמ"פ שחודש ניסן כולו נקרא "חודש של גאולה"⁶, והיינו, שענין הגאולה מתחיל לא רק מט"ו ניסן, אלא מר"ח ניסן, וכל החודש הוא חודש הגאולה —

נתבארו הן הענינים שיעשה הקב"ה — "והי' ביום ההוא יוסיף אד' שנית ידו לקנות את שאר עמו גו"⁷, "והחריס ה' את לשון ים מצרים והניף ידו על הנהר וגו"⁸, כפי שכבר נתבאר בארוכה באחרון של פסח⁸; הן הענינים שיהיו אצל בני" — "והיתה מסילה לשאר עמו גו"⁹, שיעברו שם באופן ד"הדריך בנעלים"¹⁰; והן ההודאה של בני" להקב"ה — "ואמרת ביום ההוא אודך ה' כי אנפת בי גו"¹⁰, "ואמרתם ביום ההוא הודו לה' גו' כי גדול בקרבך קדוש ישראל"¹¹.

ב. ויש להוסיף ולבאר גם ענין "והדריך בנעלים":

לכאורה, הרי ענין היציאה מן הגלות הוא בעיקר בנוגע להראש — "ראש" בנוגע לנפש.

(5) ח"ב קכ, רע"א. ח"ג רמט, א (ברע"מ).
תקו"ז תכ"ב (סז, ב).
(6) ישעי' יא, יא.
(7) שם, טו.
(8) סיי"ד ואילך, סל"ה ואילך (לעיל ע' 341 ואילך, ע' 362 ואילך).
(9) שם, טז.
(10) שם יב, א.
(11) שם, ד"ו.

(1) נוסח עיקר הי"ב מ"ג העיקרים.
(2) ר"ה יא, רע"א.
(3) מובא גם בסה"מ תש"ט ע' 184 בהערה (לקו"ש חיי"ד ע' 362). וראה ב"י יו"ד סס"ה (ד"ה ויש אוסרין), ובד"מ שם (סקי"ב). וראה גם שיחת אחש"פ תשי"ד בתחלתה (תו"מ חיי"א ע' 209 ואילך). לעיל ס"ע 63. וש"נ.
(4) שמו"ר פט"ו, יא.

ובהקדמה — שכשם שבגוף ישנם רמ"ח אברים ושס"ה גידים, ונחלקים בכללות לג' חלקים: ראש גוף ורגל, והעיקר הוא הראש, כך גם בנפש, שגם בה יש תרי"ג כחות (כמבואר בתניא¹²), וגם הם נחלקים לראש גוף ורגל, והעיקר הוא הראש.

ואעפ"כ לא נזכר בכתוב אודות הראש, כי אם אודות הנעלים — "והדריך בנעלים" — שבמדריגת הרגל גופא הרי הם רק לבוש לתחתית הרגל.

ג. ועד"ז גם בנוגע לענין ההודאה:

התחלת הכתוב היא "אודך ה' כי אנפת בי" — הודאה לא רק על הגאולה והיציאה מהגלות, אלא גם על זה ש"אנפת בי", ע"י הגזירות והשמדות כו', שאפילו בשכל דקדושה אינו מוכן כלל מה זה עשה הוי' לנו, ואעפ"כ, מצד גודל מעלת הגילויים של הגאולה, תהי' ההודאה גם על זה; אבל זהו רק התחלת הענין, ואילו המשך הענין הוא — "ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו":

כללות הענין ד"קראו בשמו" הוא — המשכה מלמעלה למטה, ועד מ"ש באברהם ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם¹³, שגילה ופירסם אלקות אפילו לערביים שהשתחוו לאבק שע"ג רגליהם¹⁴, והיינו, שלא פעל בהם שיתבטלו ממציאותם ("זיי זאָלן ווערן אויס ערביים"), כי אם, שבהיותם במציאותם — מציאות של ערביים — המשיך בהם אלקות. וזהו גם הענין ד"קראו בשמו" — לא לבטל את מציאות העולם ("מאָןן אויס וועלט"), אלא להמשיך אלקות בעולם,

וכפי שממשיך בכתוב: "הודיעו בעמים עלילותיו" — שעיקר המעלה מתבטאת בכך שתהי' ההודעה גם בעמים.

וזהו גם מ"ש "כי גדול בקרבך קדוש ישראל" — "בקרבך" דוקא, היינו, לא באופן של ביטול המציאות, כי אם במציאות המטה כפי שנשאר במציאותו, נמשכים בו כל הענינים היותר נעלים — לא רק בחי' "גדול", "גדול הוי' ומהולל מאד"¹⁵, אלא גם "קדוש ישראל", ש"קדוש" פירושו מובדל, ו"קדוש ישראל" היא דרגא שמוכדלת לא רק מבחי' יעקב, אלא גם מבחי' ישראל, שגם בחי' ישראל אין לו השגה בדרגא זו, כי אם באופן של אמונה; ואעפ"כ, הנה גם בחי' "קדוש ישראל" יומשך להיות "בקרבך",

(14) ב"מ פו, ב. הובא בפרש"י עה"ת שם

יח, ד.

(15) תהלים מח, ב. צו, ד. קמה, ג. ועוד.

(12) פנ"א.

(13) וירא כא, לג.

ולא באופן של צמצום, אלא באופן של הרחבה וגדלות — "כי גדול בקרבך קדוש ישראל".

[וכללות הענין בזה — שע"י עבודה ממשיכים סוכ"ס גם בחי "קדוש ישראל", אף שלהיותו קדוש ומובדל גם מבחי ישראל, הרי עבודת ישראל מצד עצמה אינה מגעת שם:

רצונו של הקב"ה שכל הגילויים שנמשכים מלמעלה לא יהיו בבחי "נהמא דכיסופא"¹⁶, אלא יומשכו ע"י עבודה דוקא, שלכן צריכה להיות העבודה באופן של אתערותא דלתתא, ועי"ז נמשכת לא רק האתערותא דלעילא ששם מגעת האתערותא דלתתא, אלא גם אתערותא דלעילא ממדריגה נעלית יותר שעבודת הנבראים אינה מגעת שם כלל.

והיינו, שגם האתעדל"ע שלמעלה לגמרי מעבודת הנבראים, באה דוקא לאחרי שישנה עבודת הנבראים וההמשכה שלפי ערך העבודה, שאז נמשכת גם ההמשכה שאינה לפי ערך העבודה כלל, והיינו, לפי שקוב"ה לא שריא אלא באתר שלים¹⁷.

ונמצא, שגם הדרגא ד"קדוש ישראל", שקדוש ומובדל גם מבחי ישראל, כך, שענין העבודה אינו מגיע שם — הנה ע"י העבודה נמשכת סוכ"ס גם דרגא זו.

וכידוע גם פירוש הבעש"ט¹⁸ בפסוק¹⁹ "ואתה קדוש יושב תהלות ישראל", שהקב"ה שהוא "קדוש" שפירושו מובדל, הרי הוא "יושב", שנמשך למטה, ע"י "תהלות ישראל", שזהו מה שבנ"י אומרים הילולים ותשבחות, "געלויבט דער אויבערשטער" וכי"ב, "אמן יהא שמי" רבא" וכללות ענין הברכות, שזהו"ע השייך גם לנשים, טף ועמי הארץ, כך, שע"י נמשך "בקרבך" גם בחי "קדוש ישראל".

וזהו כללות החידוש של הגאולה העתידה — שהעולם לא יתבטל ממציאיותו, אלא אדרבה, כפי שהעולם הוא במעמדו ומצבו, יומשכו ויתגלו בו הענינים היותר נעלים, והיינו, שהענינים היותר נעלים יומשכו ויחדרו גם בהמטה היותר ירוד ופחות — שזהו הדיוק "והדריך בנעלים", ועד ל"הודיעו בעמי"ם, והיינו, לפי שנתאוהה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים²⁰.

בהוספות ס"ס. וש"נ.

19) תהלים כב, ד.

20) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז.

ב"ר ספ"ג. במדבר"ר פ"ג, ו. תניא רפל"ו.

ובכ"מ.

16) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. הובא

בלקו"ת צו ז, רע"ד. ובכ"מ.

17) זח"ג צ, ב. וראה לקו"ת שה"ש כד,

סע"א ואילך. ובכ"מ.

18) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט)

ד. וזהו גם הקשר עם המסופר בפרשת השבוע אודות מיתת שני בני אהרן — כמבואר במאמר ד"ה אחרי מות תרמ"ט²¹, שהחטא שלהם התבטא בכך שהי' אצלם רצוא ללא שוב:

שני בני אהרן היו במדריגה נעלית יותר — כפי שאמר משה לאהרן לאחרי מיתתם: "הוא אשר דבר ה' גו' בקרובי אקדש"²², "יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או בי או בך, עכשיו אני רואה שהם גדולים ממני וממך"²³, והיינו, שהיו במעמד ומצב ד"בקרבתם לפני ה'²⁴, אהבה בתענוגים מעין עולם הבא, שזהו מה שנכנסו לפני ולפנים²⁵.

אבל החטא שלהם הי' — שהי' חסר אצלם ענין ה"שוב", שזהו תוכן הענין ששתויי יין נכנסו, שהיו מחוסרי בגדים, לא נשאו נשים ולא היו להם בנים²⁶; וזהו ענין של חטא, כיון שהכוונה היא שתהי' דירה בתחתונים דוקא.

ה. וההוראה מזה — גם לאנשים כערכנו, שלא שייך שיצטרכו להזהיר אותם שלא יהי' אצלם רצוא בלא שוב, כמו שני בני אהרן שגדלה מעלתם גם לגבי מדריגת משה ואהרן:

כאשר דורשים מיהודי להתעסק עם עניני העולם — יכול לטעון: מה לי ולצרה הזאת, מה לי לעסוק עם העולם בה בשעה שעל כל צעד ושעל יש העלם והסתור על אלקות?!

והמענה על זה — שדורשים מכל אחד מישראל מסירת-נפש:

מבואר במאמר של אדמו"ר הזקן (שנדפס בספר בונה ירושלים²⁷) בענין "מסירת נפש", ש"נפש" פירושו רצון, ו"מסירת נפש" פירושה מסירת הרצון. והיינו, שצריך לכפות את עצמו ולבטל את רצונו לרצון העליון, וכפי' זו היא ענין של מסירת נפש, בבחינת "מה לי קטלא כולא מה לי קטלא פלגא"²⁸.

24 (ריש פרשתנו. וראה אוה"ח עה"פ.
25 ראה תו"כ ריש פרשתנו. ויק"ר פ"ב,
ח. במדב"ר פ"ב, כג. תנחומא פרשתנו ו.
26 ויק"ר שם, ט. תנחומא שם.
27 סע"א. ולאח"ז במאמרי אדה"ז
הקצרים ע' תקו.
28 ב"ק סה, א. ב"מ צה, רע"א. חולין
לה, סע"ב. וש"נ.

21 י"ל ז"ע בקונטרס בפ"ע (ואח"כ נדפס
בסה"מ תרמ"ט ע' רלג ואילך). וראה גם ד"ה
זה די"א ניסן פ"ח (לעיל ע' 270 ואילך).
שיחת י"א ניסן ס"ט (לעיל ע' 290 ואילך).
22 שמיני יו"ד, ג.
23 תו"כ שמיני ט, כד. תנחומא ר"פ
שמיני. ויק"ר פי"ב, ב. הובא בפרש"י עה"פ.
וראה גם זבחים קטו, ב. ועוד.

וכיון שלא ברשיעי עסקינן²⁹ ולא בשופטני עסקינן³⁰, הרי מובן, שאין צורך לשלול את הרצון לדברים אסורים ח"ו, או אפילו הרצון לג' הדברים שבהם דומה האדם לבהמה³¹ — לא על זה הוא המדובר;

ענין מסירת הרצון הוא — שבענינים שבהם דומה האדם למלאכי השרת³¹, בעניני קדושה גופא, תהי' התעסקותו לא כפי רצונו, אלא כפי רצון הקב"ה, והיינו, שצריך למסור את רצונו לרצון העליון, ולכן צריך לירד ממדרגתו ולהתעסק עם העולם דוקא, וכמו בהפצת המעיינות חוצה דוקא [ובסגנון האמור לעיל בנוגע לבני אהרן] — שצריך להיות הענין דנשאו נשים, אף שזהו"ע של ירידה, כידוע שחתן הוא מלשון חות דרגא³², כיון שזהו רצונו של הקב"ה שתהי' דירה בתחתונים דוקא.

וע"י ההתעסקות בעבודה כפי רצון העליון, להמשיך אלקות למטה דוקא, הן בעבודתו בעצמו באופן "והדריך בנעלים", "כי גדול בקרבך קדוש ישראל", והן בעבודתו בחלקו בעולם ובכללות העולם באופן ד"הודיעו בעמים" — הנה גם השכר לעתיד לבוא (שזהו"ע ד"רכוש גדול"³³, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"³⁴) יהי' באופן כזה, שזהו מ"ש³⁵ "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו גו'", "בשר" דייקא.

* * *

ו. במאמר ד"ה אחרי מות תרמ"ט³⁶, הקשה בענין מיתת שני בני אהרן "בקרבכם לפני ה'", שנחשב להם לחטא — "הלא מצינו בצדיקים גדולים שמתו בקרבכם לה', וכמו מיתת נשיקין (שהיתה גם אצל משה ואהרן)³⁷, ותלתא סבי שמתו בהאידרא" (ושיבחס רשב"י)³⁸.

במאמר הנ"ל אינו מתרץ זאת. אבל ישנו מאמר ד"ה אחרי מות תרע"ה, ושם³⁹ נתבאר הענין ע"פ דברי האור החיים⁴⁰, "שההפרש הוא, שהצדיקים הנשיקה מתקרבת להם, ואילו הם נתקרבו לה'".

ז. והענין בזה:

החסרון בהענין דרצוא ללא שוב — שלא נשלם הענין ד"לשבת

(35) ישעי' מ, ה.

(36) שבהערה 21.

(37) ראה מו"ק כח, רע"א. ב"ב יז, א

ובפרש"י. יל"ש מסעי רמז תשפז. הובא

בפרש"י עה"ת מסעי לג, לח.

(38) זח"ג קמד, א ואילך.

(39) בהמשך תער"ב ח"ב ע' תתקסז.

(40) ריש פרשתנו.

(29) ראה יומא ו, א. וש"נ.

(30) ראה ב"ק פה, א. ב"מ מ, א. ב"ב ז,

א. ועוד.

(31) חגיגה טז, א.

(32) ראה יבמות סג, א. תו"א קו, א.

לקו"ת שה"ש בתחלתו. ובכ"מ.

(33) לך לך טו, יד.

(34) מיכה ז, טו.

יצרה"⁴¹; אמנם, כאשר הנשיקה מתקרבת אליו, אזי אין חסרון בהענין ד"לשבת יצרה".

ושני אופנים בזה:

(א) כאשר רואה שכן הוא רצון העליון, הרי זו ראי' שכבר השלים את כל עבודתו בעלמא דין.

(ב) ע"י הנשיקה גופא תהי' הפעולה בעולם — "לשבת יצרה" — עוד יותר מאשר בחייו בעלמא דין.

והנה, בנוגע למשה רבינו — הי' זה באופן הא', כמ"ש⁴² "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", "היום מלאו ימי ושנותי". ובנוגע לתלתא סבי — לא נתפרש באיזה אופן הי' הדבר, אבל, מזה ששיבחם רשב"י, בהכרח לומר שהי' זה בא' מב' אופנים הנ"ל, ולא הי' חסר בהענין ד"לשבת יצרה".

ה. עפ"ז יובן גם מה שמצינו בנוגע להבית-יוסף⁴³, שבתחילה הובטח לו שיזכה לאיתוקד על קדושת שמי' רבה, ולבסוף נענש ולא זכה לכך:

ידוע שבשנים שלאח"ז (לאחרי שלא זכה למסירת נפש על קידוש השם) חיבר הב"י את השולחן-ערוך, ובכך נעשה הפוסק לכל בני' עד סוף כל הדורות. ואילו הי' אצלו הענין דאיתוקד כו', אזי הי' חסר הענין דחיבור השו"ע.

ואף שבנוגע אלינו יש לומר שלא הי' חסרון, כיון שחיבור השו"ע הי' נעשה ע"י אחר — הרי בנוגע להב"י עצמו הי' חסר הענין דחיבור השו"ע על ידו.

וכיון שאומרים שענין זה שהב"י לא זכה למסור נפשו על קידוש השם הי' עבורו ענין של עונש, משמע, שע"י המס"נ על קידוש השם הי' נעשה גם אצלו עילוי גדול יותר. וכיון שהכוונה העליונה היא "לשבת יצרה", עכצ"ל, שהעילוי שבדבר הי' מתבטא בהמשכת אלקות למטה.

והביאור בזה — ע"פ האמור לעיל — שכאשר ענין המס"נ בא מלמעלה (שהנשיקה מתקרבת אליו), הנה ע"ז ניתוסף גם בענין ד"לשבת יצרה" (כאופן הב' הנ"ל).

ובזה יובן אופן הנהגת הב"י, שאע"פ שגם לאחרי כן היתה בידו הברירה ללכת למקומות ההם שע"פ טבע הי' בודאי מגיע לידי מס"נ,

43) ראה לקו"ש חכ"א ע' 176 ובהערות. וש"נ. וראה גם תו"מ חל"ב ס"ע 203 ואילך.

41) ישע"י מה, יח.
42) וילך לא, ב ובפרש"י.

כידוע, ואעפ"כ, לא עשה זאת — כי, רק כאשר מזמינים לו את ענין המס"נ מלמעלה, אזי לא חסר בענין ד"לשבת יצרה", משא"כ כאשר עושה זאת על דעת עצמו.

ט. עפ"ז יש לבאר גם בנוגע לרבי עקיבא⁴⁴, שהי' מהארבעה שנכנסו לפרדס, ועליו נאמר ש"נכנס בשלום ויצא בשלום"⁴⁵:

ובהקדם הביאור⁴⁶ בדיוק הלשון "נכנס בשלום ויצא בשלום" — דלכאורה, החילוק בין הארבעה שנכנסו לפרדס הי' רק בהיציאה, ואילו הכניסה היתה אצל כולם בשוה, וא"כ, הול"ל רק "יצא בשלום", ומהו הדיוק ש"נכנס בשלום"? אך הענין הוא — שהחילוק ביניהם הי' גם בהכניסה, שרק ר"ע "נכנס בשלום", היינו, שאצלו היתה הכניסה באופן של ביטול לרצון העליון, כדי לעשות שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה⁴⁷, ולכן "יצא בשלום".

ולכאורה, כיון ש"נכנס בשלום", היינו, שלא הי' אצלו רצון משלו, ורצה רק למלא את רצון העליון, הרי בודאי רצה למלא את הכוונה ד"לשבת יצרה"; וא"כ, מהו הפירוש בדברי ר"ע⁴⁸ "כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה"⁴⁹, בכל נפשך, אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי, מתי יבוא לידי ואקיימנו?

ויובן ע"פ האמור לעיל שיש חילוק אם ענין המס"נ בא מלמעלה או שהאדם בוחר בכך מדעת עצמו,

וזוהו גם הביאור בדיוק הלשון "מתי יבוא לידי ואקיימנו", דלכאורה הול"ל "מתי ואקיימנו" — כי, האדם מצד עצמו אין לו לקיים זאת, ולכן ביקש ש"יבוא לידי", היינו, שיזמינו לו ענין זה מלמעלה, וכאשר מזמינים לו ענין זה מלמעלה — אזי לא חסר בהענין ד"לשבת יצרה".

וההוראה מכל זה — שהאדם מצד עצמו בודאי לא צריך לחפש ענין של התבודדות מהעולם כו', וגם כאשר מזדמן לו ענין כזה שלכאורה נראה שהזמינו לו מלמעלה, אזי צריך לעשות חשבון צדק בנפשו לידע אם אכן זהו ענין ש"בא לידו", או שהוא בעצמו גרם לכך.

46) ראה סה"מ תרמ"ט שם ע' רנט ואילך. לעיל ע' 264 ואילך.

47) ראה סנהדרין צט, ב.

48) ברכות סא, ב.

49) ואתחנן ו, ה.

44) ראה לקו"ש ח"ג ע' 990 הערה 14 (משיחה זו).

45) חגיגה יד, סע"ב. טו, סע"ב (ע"פ

גירסת הע"י). ירושלמי שם פ"ב ה"א.

י. וע"פ הנ"ל יובן מה שקורין אודות מיתת שני בני אהרן ביום הכיפורים⁵⁰:

לכאורה היו צריכים להתחיל לקרוא מהפסוקים המדברים אודות עבודת היום, ולמה מתחילים לקרוא מ"אחרי מות שני בני אהרן" — מהי השייכות דמיתת שני בני אהרן ליוהכ"פ?

והביאור בזה — ע"פ האמור לעיל (ס"ד) שאצל שני בני אהרן לא הי' ענין של חטא כפשוטו ח"ו,

— וכנ"ל ש"א"ל משה לאהרן .. יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או כי או כך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך" —

אלא ה"חטא" שלהם התבטא בכך שהיתה אצלם אהבה בתענוגים מעין עולם הבא באופן שכלתה נפשם כו',

ולכן, הזמן שבו צריך לשלול ולהזהיר שלא תהי' ההנהגה בדוגמת שני בני אהרן — הרי זה ביוהכ"פ:

יוהכ"פ אין בו לא אכילה ולא שתי', ובנ"י דומים למלאכים⁵¹. ואז טובעים, שביחד עם זה, יהי' ענין של מסירת הנפש והרצון להקב"ה, היינו, שלא יעשה כפי הרצון שלו, אלא כפי הרצון העליון,

וענין זה צריך להיות לא באופן של הכרח, כמאמר⁵² "על כרחך אתה חי", אלא מתוך רצון ושמחה, וכמבואר בהמאמר הנ"ל⁵³ ש"אי אפשר להיות שום שפע בלא שמחה, דעיקר ירידת השפע הוא ע"י השמחה דוקא", ולכן, ענין ה"שוב" וההמשכה למטה צריך להיות ברצון ובשמחה, לפי שכן הוא רצון העליון.

כלומר: אין הכוונה שלא צריך להיות ענין של רצוא. — בודאי צריך להיות ענין הרצוא, והתנועה דאין בו לא אכילה ולא שתי', בדוגמת מלאכים; אלא, שהרצוא צריך להיות בביטול. וכמ"ש⁵⁴ "בזאת יבוא אהרן אל הקודש", היינו, שהכניסה אל הקדושה צריכה להיות "בזאת", ענין היראה והביטול⁵⁵, "דא תרעא לאעלאה"⁵⁶. ובדוגמת ר"ע שהי' אצלו ענין

53) סה"מ תרמ"ט ריש ע' רמב.

54) פרשתנו טז, ג.

55) זח"ג קח, א.

56) זח"א ח, רע"א.

50) ראה לקו"ש שם ע' 989 הערה 8

(משיחה זו).

51) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סי"ח ס"ג.

52) סתרי"ט ס"ט. סתרי"ט ס"ט. וש"נ.

53) אבות ספ"ד. וראה תניא ספ"ג.

הרצוא, אלא ש"נכנס בשלום", היינו, שהרצוא הי' כדבעי, ולכן היתה התוצאה ש"יצא בשלום".

וכאשר ישנו ענין השלום — הרי כיון שהשלום הוא "כלי מחזיק ברכה"⁵⁷, אזי יש ברכה וטוב בריבוי (כדאיתא באסת"ר בסופו), ועד להמעמד ומצב ש"שלום גוי' אתן על ישראל בימיו"⁵⁸, ע"י משיח, איש ששמו שלום⁵⁹.

* * *

יא. בהמשך לענין הנ"ל — ישנו גם הסיפור שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁰ (כמוזכר בכללות באחרון של פסח⁶¹), ועתה יתוספו גם פרטי הדברים:

כאשר⁶² רבינו הזקן חזר מנסיעתו ללוות את הרמ"מ מהאָרְאָדאָק לארץ־ישראל, הבחין בכך שתלמידי החדרים⁶³ מתנהגים בדרך פראית ("אָ ווילדן דרך") — באופן של התבודדות מהעולם. ואמר להם רבינו הזקן: אתם, תלמידי החדרים, צריכים לידע שהעבודה היא — בעולם. "נהמא אפום חרבא ליכול"⁶⁴ — לפעול בעולם. ובתיבות אחדות אלו פעל עליהם ששינו את דרכם.

ולאחרי משך זמן, אמר להם אדמו"ר הזקן: "נהמא אפום חרבא ליכול", ופירש, שה"ליכול" קאי על ה"חרבא" — לאכול את החרב. עכ"ל הרב.

והביאור בזה:

בתחילה מנגד העולם לקדושה, ואעפ"כ צריכים להתעסק עם העולם, בדרך אתכפאי, לברר את הניצוצות שנמצאים בעולם (והרי כללות עבודת הבירורים נקראת בשם "אכילה") — בדרך מלחמה, "אפום חרבא". ועי"ז פועלים אח"כ את הענין ד"אתהפכא" — שאין זה דרך מלחמה; החרב כבר נאכלת; אלא זוהי עבודה בדרך שלום⁶⁵.

57 עוקצין בסופה.

58 דברי הימים"א כב, ט.

59 פ' השלום, סוף ד"א זוטא. מדרש מעשה תורה (אות ח).

60 שיחת יום אחש"פ תש"ד ס"ד (סה"ש תש"ד ס"ע 110 וואילך).

61 ס"ל (לעיל ס"ע 356).

62 מכאן עד סוף השיחה — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפס בלקו"ש ח"ג ע' 988 הערה *8.

63 בראשית התייסדות חסידות חב"ד,

הקהיל כ"ק אדמו"ר הזקן אברכים בעלי כשרון מצויין, לומדים מופלגים וביניהם כמה עילויים נקובי שם, וסדרם בכנות, ולמד עמהם תורת החסידות, וכל כנה נקראה בשם חדר: חדר א, ב, ג. — תנאי הקבלה לחדר א' הי' שיהיו בקיאים בש"ס מדרש עיקרים כוזרי, ולהיות בע'הבנה"ט אין זהר (ראה קונטרס תורת החסידות ע' 21 (אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' שלג). סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 26).

64 זח"ג קפח, ב.

65 שזוהי תכלית העבודה — כמ"ש

וזוהי הכנה וכלי לגאולה העתידה ע"י משיח צדקנו, ששמו שלום⁵⁹, ואז יהי' שלום בכל הנבראים — "וגר זאב עם כבש"⁶⁶, "ואריי"⁶⁷ כבקר יאכל תבן"⁶⁸.

* * *

יב. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ונגלה כבוד הוי' וגו'.
[לאחרי המאמר אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שהשלוחים שפועלים בענין ד"לשבת יצרה"⁶⁹, יאמרו "לחיים"].

* * *

יג. ע"פ תקנת הקדמונים הידועה (כפי שפירסם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷⁰, ורצה שינהגו כך) לומר בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים למספר שנותיו, ולדוגמא: כשנעשה בן י"ג שנה, יאמר קאפיטל י"ד, וכן הלאה משנה לשנה — עומדים עתה בקאפיטל ס"א, שבו נאמר⁷¹ "ימים על ימי מלך תוסיף שנותיו כמו דור ודור".

ופסוק זה קשור עם המדובר לעיל⁷² אודות רב יוסף, ד"כי הוה בר שיתין עביד להו יומא טבא לרבנן, אמר, נפקי לי מכרת", ועל זה אמר לו אבבי "נהי דנפק לי" מר מכרת דשני, מכרת דיומי מי נפיק מר"⁷³:

כיון שכאשר נעשה בן ששים נפק מ"כרת דשני", וצריך לדאוג רק בנוגע ל"כרת דיומי" — לכן, הבקשה בקאפיטל ס"א (שאמירתו מתחילה בגיל ששים) היא "ימים על ימי מלך תוסיף שנותיו כמו דור ודור", היינו, שהבקשה אינה על ה"שנים" (שהם "כמו דור ודור"), אלא על הוספת "ימים" (שלא יהי' "כרת דיומי").

ויומתק יותר — ש"ימי" בגימטריא ששים, וזהו "ימים על ימי מלך תוסיף", שכאשר נעשה בן ששים, אזי הבקשה היא שיתוסף "ימים" על הששים ("ימי").

"ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר (בשר דייקא, אפילו של בעלי חיים) גו' כי פי ה' דיבר" (מהנחה בלתי מוגה).

69) וכן אלו שמסופקים אם הם בכלל זה.

70) סה"ש תש"ד ע' 162. אג"ק שלו ח"י

ע' נג.

71) פסוק ז'.

72) שיחת י"א ניסן ס"ג (לעיל ע' 286).

73) מו"ק כח, א.

הרמב"ם בסוף הל' חנוכה ש"כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר (משלי ג, יז) דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום" (מהנחה בלתי מוגה).

66) ישע"י יא, ו.

67) שם, ז.

68) והיינו, שלא רק בני-אדם, אלא אפילו

חיות רעות — "לא ירעו ולא ישחיתו" (שם, ט), כיון שיהי' גילוי אלקות למטה, כמ"ש

וכיון שכל בקשה על המשכה כו' צריכה להיות מתוך שמחה, לכן עושים "יומא טבא", סעודה ושמחה של מצוה, כדי לפעול את ההמשכה ד"ימים על ימי מלך תוסיף".

[המשך השיחה — המקור לעריכת סעודת ששים, בספר לקט יושר, ספר הנהגות של בעל תרומת הדשן⁷⁴, שנכתב ע"י תלמידו⁷⁵ — נכלל בלקו"ש ח"ה ע' 134 הערה 18].

יד. ויש להוסיף ולקשר פסוק זה גם עם משנת⁷⁶ בהסיום על מסכת פסחים ש"אבי הבן מברך שתיים", "על פדיון הבן" ו"שהחיינו":
 אב — קאי על הקב"ה, שפודה מהגלות את בנו בכורו⁷⁷ — בני בכורי ישראל⁷⁸.

ותוכן דברי הגמרא ברוחניות הענינים — שבנוגע לגאולה עצמה ("פדיון הבן") פשיטא שהיא ע"י ה"אב" ("אבי הבן מברך"), בחי' שלמעלה מהשתלשלות, ולא ע"י "כהן", שהיא ראשית מדריגת ההשתלשלות; אבל השאלה היא בנוגע ל"שהחיינו כו' לזמן הזה", דהיינו בנוגע לאופן ההמשכה למטה בזמן (ומקום) — "כהן מברך או אבי הבן מברך".

והפסק בתורה — שהיא בעה"ב על העולם, כך, שלפי פס"ד התורה נעשית המציאות בעולם — "והלכתא אבי הבן מברך שתיים", שגם ההמשכה למטה בזמן (ומקום), "שהחיינו כו' לזמן הזה", היא ע"י ה"אב", באופן שלמעלה מהשתלשלות, למעלה מהתלבשות בטבע.

וענין זה קשור גם עם הפסוק "ימים על ימי מלך תוסיף גו'" —

וכלשונו בהקדמתו: "לא כתבתי בזה הספר לא איסור והיתר מדעתי .. אלא .. כתבתי בחייו כמו שאמר או כמו שראיתי .. אבל היכא שכתבתי, וזכורני, או מצאתי, או העתקתי, כתבתי לאחר מותו .. כתבתי מעשיו הידועים לי כדי שילמדו אחרים ממנו וכו'".
 (76) שיחת י"א ניסן ס"ז (לעיל ע' 288 ואילך). וש"י.

(77) דובר גם אודות נוסח פדיון הבן, שהכהן שואל האב: "במאי בעית טפי בבן בכורך או כו'" — דלכאורה מהי השאלה? וכי יש לו ברירה?! ואם משום שיכול לדחות זאת, הרי בינתיים עובר איסור כו' — חסר ביאור הענין (המו"ל).
 (78) שמות ד, כב.

(74) אודותיו כתב החיד"א (בשה"ג מע' גדולים אות י" סת"ב) "שהי' לו קבלה מעשית כו'", מלבד גדלותו בקבלה עיונית כו'.

(75) ואופן כתיבתו — כמו חסיד שכותב הנהגותיו של רבו, שלכן אינו כותב טעמים על הנהגות (שזהו ענין בפני עצמו, ואינו שייך לספר זה), וכמו"כ אינו מחלק בין ענינים עיקריים לענינים שנראים לו שאינם עיקריים, כי אם ענינים פשוטים, אלא כותב הכל, ובתכלית הדיוק (כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר (סה"ש תש"ד ע' 143. וראה גם אג"ק ח"ד ס"ע שיא. ח"ט ע' רעא. ועוד), שגם כאשר מספרים סיפור צריך לדייק בכל פרטי הדברים, גם בנוגע להמקום והזמן וכו', כיון שלפעמים הרי זה נוגע לעיקר הענין).

כפירוש התרגום⁷⁹ "יומין על יומי מלכא משיחא תוסיף גוי", שקאי על מלך המשיח, והיינו, שכאשר משיח בן דוד ראה מה שאירע למשיח בן יוסף, אזי "חיים שאל ממך (ופעל ש)נתתה לו גוי"⁸⁰, באופן ש"כל הנותן בעין יפה הוא נותן"⁸¹, ובאופן של הוספה ("תוסיף"), בתוספתו של הקב"ה שהיא מרובה על העיקר⁸².

וכאמור לעיל⁸³ ש"מלך" קאי גם על כל אחד מישראל, שהרי כל ישראל מלכים הם⁸⁴.

וכאשר כל אחד מישראל מקבל מלמעלה את ההמשכה ד"ימים על ימי מלך תוסיף גוי", הנה כפתגם רבינו⁸⁵ שכאשר הקב"ה נותן לבני את המצטרך להם, אזי מראים בני מה שביכלתם לעשות — כסיום המזמור: "לשלמי נדרי יום יום"⁸⁶, היינו, שממלאים את רצון העליון בשלימות, ע"י קיום התומ"צ בתכלית השלימות, כמ"ש⁸⁷ "ושם נעשה לפניך .. כמצות רצונך", בגאולה האמיתית והשלימה, כפי שנמשכת "לזמן הזה" באופן ד"מיד הן נגאלין"⁸⁸.

* * *

טו. כ"ק מו"ח אדמו"ר הי' מדייק על המנהג לומר בשבתות שלאחרי חג הפסח "פרקי אבות", שתוכנם — הנהגות שהורו אבות העולם לכל ישראל⁸⁹.

וע"פ הנהוג בשנים האחרונות לבאר משנה — ולאחרי שכבר נתבארו המשניות הראשונות בשנים שלפנ"ז, וכן משנת "כל ישראל" שנתבארה בהמאמר⁹⁰ — נתעכב עתה על המשנה שבה הובא מאמרו של יוסי בן יעזר.

ובהקדמה — שבנוגע לכל התורה נאמר בתחלת המסכת "משה קיבל תורה מסיני", שבזה נכלל גם כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש⁹¹;

(85) ראה סה"ש תשי"ז ע' 99. תשי"ח ע' 189. תשי"ט ע' 292. הישי"ת ע' 343.
 (86) פסוק ט.
 (87) נוסח תפלת המוספין.
 (88) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.
 (89) ראה מדרש שמואל לאבות בתחלתו.
 (90) פ"ג ואילך (לעיל ע' 370 ואילך).
 (91) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ועוד. הנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252.

(79) הובא במכתב י"א ניסן שנה זו (אג"ק חכ"ב ע' רז).
 (80) תהלים כא, ה. וראה סוכה נב, א. הובא במצו"ד עה"פ.
 (81) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ.
 (82) ב"ר פס"א, ד.
 (83) שיחת י"א ניסן סט"ו (לעיל ע' 295).
 (84) ראה ברכות ט, ב. שבת סז, א. וש"נ.
 תקו"ז בהקדמה (א, ריש ע"ב).

אבל מצד הענין ד"חלקנו בתורתך"⁹², ישנו הסדר איזה ענין מתגלה ע"י תנא פלוני, ובזמנו דוקא, שאז הוצרכה להתגלות הוראה זו.

וכמו במאמרם של שאר התנאים, ישנו גם במאמרו של יוסי בן יועזר ג' בכות, כנגד ג' הקיין שעליהם העולם עומד, שנזכרו בתחלת הפרק.

טז. וז"ל המשנה⁹³: "יוסי בן יועזר איש צרדה אומר, יהי ביתך בית ועד לחכמים, והוי מתאבק בעפר רגליהם, והוי שותה בצמא את דבריהם".

וצריך להבין בלשון המשנה — שהוא בתכלית הדיוק, כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות⁹⁴ בנוגע ללשון המשנה שהוא "דבר קצר וכולל ענינים רבים":

(א) מהו דיוק הלשון "בית ועד לחכמים" — דלכאורה, כשם שבמאמרו של יוסי בן יוחנן (בן זוגו של יוסי בן יועזר) נאמר בנוגע לאופן הנהגת הבית "יהי ביתך פתוח לרוחה ויהיו עניים בני ביתך"⁹⁵, הנה גם כאן הול"ל "יהי ביתך פתוח לחכמים", או "יהיו חכמים בני ביתך", ומהו דיוק הלשון "בית ועד לחכמים"?

(ב) מדוע נאמר "והוי מתאבק בעפר רגליהם" — הרי אבק ועפר הם ב' ענינים שונים, וא"כ, הול"ל "מתאבק באבק רגליהם" או "מתעפר בעפר רגליהם", ולא לערב ב' הלשונות: "מתאבק בעפר"?

(ג) מהו דיוק הלשון "הוי שותה .. את דבריהם" — הרי גבי לימוד התורה מצינו הן לשון אכילה והן לשון שתי', כלשון הגמרא⁹⁶: "שינא חטוף ואכול חטוף ואישתי", ומדוע נקט כאן הלשון "שותה"?

(ד) מהו הדיוק "שותה בצמא את דבריהם", ובפרט שמקדים תיבת "בצמא" לפני "את דבריהם" — דלכאורה, העיקר הוא שתיית דבריהם, ובזה ניתוסף שתיית דבריהם צ"ל "בצמא"; אבל מהקדמת תיבת "בצמא" ("הוי שותה בצמא את דבריהם", ולא "הוי שותה את דבריהם בצמא"), משמע, שעיקר הצייווי וההוראה היא על אופן השתי' — "הוי שותה בצמא את דבריהם"?

יז. והביאור בזה:

94 ד"ה אח"כ ראה להסתפק.

95 שם מ"ה.

96 עירובין נד, א.

92 אבות פ"ה מ"כ. וראה לקו"ש ח"י"ג

ע' 118 ואילך.

93 פ"א מ"ד.

מצינו במסכת חגיגה⁹⁷ בנוגע למחלוקת של יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן, ש"זו היא מחלוקת ראשונה שהיתה בחכמי ישראל", והיינו, שעד אז לא הי' ענין של מחלוקת. בנוגע לכל ענין ידעו בדיוק כיצד היתה הקבלה מסיני, ואם נתעורר איזה ספק — בירוהו מיד. ובדורם של יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן והזוגות שלאחריהם, התחיל ענין המחלוקת כו'. ולכן מדגיש יוסי בן יועזר את הצורך ב"חכמים", לשון רבים, והיינו, שמימו לא היו יכולים לסמוך עוד על חכם אחד כדי לידע ההלכה, שהרי יתכן שחכם זה אין הלכה כמותו; הן אמת ש"אלו ואלו דברי אלקים חיים"⁹⁸, אבל אעפ"כ, בנוגע להלכה — יתכן שאין הלכה כמותו. ולכן יש צורך דוקא ב"חכמים", לשון רבים, שאז תתברר ההלכה, ע"פ הכלל ש"יחיד ורבים הלכה כרבים"⁹⁹.

וכיון שטלטול הדרך ממעט כו'¹⁰⁰ — שמטעם זה הוצרכו להתחיל לכתוב את דיני התורה, כמבואר ברמב"ם¹⁰¹ — לכן אומר יוסי בן יועזר שצריך להיות מקום קבוע לחכמים: "יהי ביתך בית ועד לחכמים", באופן של קביעות.

ועוד זאת: כאשר ישנו "בית ועד לחכמים", הנה גם בשעה שהחכמים אינם נמצאים שם, יש מעלה בעצם המקום, שזהו מקום קביעות לתורה, וכפי שמצינו גבי קידוש החודש "שאפילו ראש בית דין (שעיקר קידוש החודש תלוי בו, שאומר מקודש) במקום אחר (שנצרך לפרוש ממקום הועד למקום אחר), לא יהיו העדים הולכין אלא למקום הועד"¹⁰².

יח. אמנם, כאשר יהודי מקיים ההוראה "יהי ביתך בית ועד לחכמים", הרי כיון שהוא זה שפעל שביתו יהי' בית ועד לחכמים, "אושפיזכן לגבורה"¹⁰³, יכול לבוא מזה הרגש מציאותו, ישות וגאווה, שזהו המקור לכל מיני רע¹⁰⁴.

ועל זה באה ההוראה בכבא הב' — "והוי מתאבק בעפר רגליהם", היינו, שצריך להיות בטל אל החכמים שמתאכסנים אצלו.

ובפרטיות יותר — "מתאבק בעפר רגליהם":

97) טז, סע"א ואילך ובפרש"י. הובא בתויו"ט כאן. וראה גם הקדמת הרמב"ם לפיהמ"ש ד"ה וכאשר מת.
98) עירובין יג, ב. וש"נ.
99) ברכות ט, א. וש"נ.
100) ראה ב"ר פל"ט, יא. הובא בפרש"י עה"ת לך לך יב, ב.
101) בהקדמה לספר היד.
102) ר"ה לא, ב (ובפרש"י).
103) ראה ספר הערכים חב"ד (כרך ד) ערך אושפיזכן לגבורה בתחלתו (ע' שנא). וש"נ.
104) ראה תו"א תצוה פג, א. סה"מ פר"ת

החילוק בין "אבק" ל"עפר" — כפי שמבאר רבינו הזקן¹⁰⁵ שעפר יש בו לחלוחית ודביקות, ולכן מצמיח מעצמו, משא"כ אבק אין בו לחלוחית, והוא באופן שכל גרגיר הוא בפני עצמו, נפרד מחבירו, ולכן אינו מצמיח מעצמו (אא"כ זורעים בו, שלכן הוא כשר לכיסוי הדם¹⁰⁶).

ועפ"ז מובן דיוק הלשון "בעפר רגליהם", ולא "באבק רגליהם" — כי, "אבק" שמורה על ענין הפירוד, אינו שייך אצל "חכמים", שכיין שענינם ביטול, לא שייך אצלם ענין של פירוד, אלא כל עניניהם הם באופן של דביקות.

הלשון "אבק" — מצינו אצל ערביים שמשתחווים לאבק שע"ג רגליהם¹⁰⁷, וכן אצל שרו של עשו שנאמר בו¹⁰⁸ "ויאבק איש עמו"; אבל בקדושה נאמר לשון "עפר" דוקא.

וגם כאשר מדובר אודות "רגליהם" של חכמים, שזוהי מדריגה היותר תחתונה¹⁰⁹ — הנה שמנה של תורה¹⁰⁹, שמן שמפעפע בכולו¹¹⁰, פועל אצלם שכל עניניהם יהיו באופן של ביטול ודביקות.

אמנם, כל זה הוא בנוגע ל"חכמים"; אבל בנוגע אליו — צריך לידע שמצד עצמו הרי הוא בבחי' "אבק",

— ואדרבה: קודם שמתחבר לחכמים לא טוב שיהי' בבחי' עפר, כדי שלא יהי' הענין ד"חבור עצבים אפרים גו"¹¹¹ —

וכאשר מתחבר אל החכמים, אזי פועל עליו שמנה של תורה של החכמים — שמפעפע בכולו, כנ"ל — שגם הוא יהי' בבחי' עפר,

אבל, כל זה הוא בתנאי שיהי' בתכלית הביטול — "מתאבק", היינו, שיודע שאינו מציאות לעצמו, ולא זו בלבד שהוא כמו דומם, אלא בדומם גופא אינו אפילו כמו "עפר" שמצמיח, אלא כמו "אבק" שאין בו תועלת כלל, וע"י הביטול ל"עפר רגליהם" של החכמים, הרי הם פועלים בו ענין של דביקות.

ומצד גודל הביטול לחכמים ("הוי מתאבק") הרי הוא מתאבק גם

109) ברשימה אחרת: ועד"ז ענין המים שבתורה (שנמשלה למים) — שיוורדים ממקום גבוה למקום נמוך.

110) ראה חולין צז, רע"א. שו"ע יו"ד סק"ה ס"ה.

111) הושע ד, יז. וראה ספרי נשא ו, כו. ב"ר פל"ח, ו. ועוד.

ס"ע רצב ואילך. תש"ב ע' 52 ואילך. תש"ט ע' 119, ובהנסמן בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם.

105) ראה תו"א ס"פ וישלח.

106) ראה חולין פח, ב ובתוס'.

107) וישלח לב, כה.

108) כדלקמן בסוף הסעיף.

"בעפר רגליהם" — שלא זו בלבד ששומע ומקבל מהם תורה, אלא הוא מתבונן ולומד גם מהנהגתם בעניניהם הגשמיים ("רגליהם"), כפי שמצינו בגמרא¹¹² בנוגע ללימוד הנהגות בעינים פשוטים: "תורה היא וללמוד אני צריך"¹¹³.

יט. "והוי שותה בצמא את דבריהם":

כאשר מדובר אודות לימוד מהנהגתם של החכמים — ("עפר) רגליהם" — מספיק ענין הביטול בלבד — "הוי מתאבק"; אבל כאשר מדובר אודות לימוד התורה ("דבריהם") — צריך להיות גם ענין של הבנה והשגה,

— בודאי צריך להיות גם הקדמת ענין הביטול, כמארז"ל¹¹⁴ "כל תלמיד כו' (ש) אין שפתותיו נוטפות מר כו'", אבל, אי אפשר להסתפק בענין הביטול בלבד, ולסמוך על כך שיתנו לו את הכל מן המוכן, מבלי לעשות מאומה, מלבד ענין הביטול, אלא צריך להתייגע ולהבין בשכלו, ובאופן ד"תן לחכם ויחכם עוד"¹¹⁵ —

וכיון שצריך להיות גם ענין של הבנה והשגה, באופן פנימי — לכן נאמר "הוי שותה .. את דבריהם".

כ. ליתר ביאור:

בנוגע ללימוד התורה, שזהו ענין של הבנה והשגה — נשאלת השאלה: מהו הצורך לקבל מן החכמים דוקא? הרי ביכלתו להתייגע ולהבין בשכלו?!

בשלמא כאשר מדובר אודות לימוד הנהגה בעינים גשמיים — הנה מצד ההעלם והסתר דגשמיות העולם, יש צורך לקבל מן החכמים, שכן, ענינו של החכם הוא ה"עומד בין ה' וביניכם"¹¹⁶, "ממוצע המחבר"¹¹⁷; אבל בנוגע ללימוד התורה — הרי גם לו יש "ראש", ויכול להבין ולהשיג בשכלו הוא, ללא צורך לקבל מן החכמים.

התורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ונשמתו היא "חלק אלקה

(שאו יכול לבוא לפרש את הדברים לטובת עצמו, שלא כפי האמת).

(114) שבת ל, ב. ושי"ג.

(115) משלי ט, ט.

(116) ואתחנן ה, ה.

(117) ראה סה"ש תורת שלום ע' 158.

(112) ברכות סב, רע"א.

(113) ברשימה אחרת: ועוד ענין בזה —

שהלימוד מהנהגת החכמים בעינים פשוטים ("עפר רגליהם") צריך להיות באופן ד"מתאבק", היינו, מתוך ביטול בתכלית, שאינו מתיימר לפרש ולהסביר הנהגת רבו

ממעל ממש"118, כך, שיכול לקבל מהקב"ה בעצמו, ללא צורך לקבל מן החכמים. ובפרט ע"פ הידוע ש"ישראל" ר"ת "יש ששים ריבוא אותיות לתורה"119, כנגד ששים ריבוא בנ"י, היינו, שלכל אחד מישראל יש אות (וחלק) בתורה120. וא"כ, מהו הצורך לקבל מן החכמים דוקא?

וממה-נפשך: אם זהו ענין שלמעלה ממדריגתו שלכן אינו שייך אליו — לא יוכל לקבל זאת גם ע"י רבו; ואם זהו ענין ששייך בעצם אליו — אינו זקוק לקבל זאת מרבו.

והמענה לזה:

הן אמת שמצד נשמתו יש לו שייכות לתורה, חלק בתורה, אבל אעפ"כ, הרי זה יכול להשאר בהעלם בפנימיות נפשו, בבחי' החכמה, וכיו"ב, אבל לא יבוא בגילוי ממש.

ולכן צריך לקבל מן החכמים — שענינו של החכם שהוא ה"עומד בין ה' וביניכם", ממוצע המחבר (כנ"ל), וכמארז"ל121 "אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו", והרי ענינו של "מלאך" — שאינו מציאות לעצמו, אלא הוא רק שליח (מלאך מלשון שליח122) למסור דבר ה', כך, שע"י הלימוד מהרב, הרי הוא מקבל מהקב"ה.

ועפ"ז יש לבאר הדיוק "הוי שותה .. את דבריהם":

ענין השתי' הוא — כפי שמבאר הרמב"ם בפירוש המשניות הטעם ש"בכל מערבין חוץ מן המים ומן המלח"123, ש"מים" אינו מזון, ופעולת שתית המים היא רק להוליך את המזון לכל חלקי הגוף.

וזוהו "הוי שותה .. את דבריהם" — שפעולת הקבלה מן החכמים היא בדוגמת ענין השתי' שמוליכה את המזון בכל הגוף, היינו, שחלקו בתורה יומשך ויאיר בכל תרי"ג כחות נפשו.

כא. אמנם, כיון שאומרים לו שהרב הוא כמו מלאך ה', היינו, שהרב אינו אלא שליח למסור את דבר ה', נמצא, שכל מציאותו של הרב היא בשבילו, למסור לו את דבר ה', וא"כ, מזה גופא יכול לבוא לידו הרגש המציאות, ישות וגאווה!?

(121) מו"ק יז, א. וש"נ.

(122) דרמ"צ כז, רע"א. וראה לקו"ש

חכ"ב ע' 163 הערה 36. וש"נ.

(123) עירובין רפ"ג.

(118) תניא רפ"ב.

(119) מג"ע אופן קפו.

(120) ראה זו"ח רות פח, ד. מג"ע שם.

סה"מ תש"ו ע' 46. תש"ט ע' 41 (נעתק

ב"היום יום" יג אדר שני). תרפ"ט ע' 69. וש"נ.

ועל זה מועיל הקדמת הביטול אל הרב, כנ"ל (סי"ט) שצריך להיות במעמד ומצב ש"שפתותיו נוטפות מר", ורק עי"ז יוכל לקבל מן הרב. וזהו גם הדיוק "הוי שותה בצמא את דבריהם" — שהצמאון לקבל את דברי הרב מורה על הביטול אל הרב.

וכיון שהביטול אל הרב הו"ע המוכרח בכדי לקבל מן הרב, לכן מקדימים את ענין הצמאון אל קבלת דברי הרב — "הוי שותה בצמא את דבריהם", ולא "הוי שותה את דבריהם בצמא" — כשם שהצמאון הו"ע עיקרי בשתיית המים, שהרי רק "השותה מים לצמאו מברך"¹²⁴, כי, לולי הצמאון אין תועלת בשתיית המים, ואילו כאשר ישנו ענין הצמאון אזי מברך "שהכל נהי' בדברו", שהו"ע המשכת גילוי אלקות.

כב. וכאמור לעיל (סט"ו) — ג' הוראות הנ"ל הם כנגד ג' הקוין שעליהם העולם עומד:

"יהי ביתך בית ועד לחכמים" — הכנסת אורחים כפשוטו — הקו גמילות חסדים (קו הימין); "הוי מתאבק בעפר רגליהם" — ענין הביטול ושבירת החומריות — קו הגבורה (קו השמאל); "והוי שותה בצמא את דבריהם" — קו התורה (קו האמצעי).

ועי' קיום ההוראות בכל ג' הקוין, זוכים לג' הבארות, כפירוש הרמב"ן¹²⁵ שרומז על ג' בתי המקדשות, ועד לבאר השלישי — "רחובות", שרומז על הרחבות האמיתית שתהי' בביהמ"ק השלישי (אף שגם הוא יהי' במדה וגבול, כמבואר בפרטיות בספר יחזקאל¹²⁶),

— דלא כביהמ"ק השני, שאף שעליו נאמר¹²⁷ "גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", הרי לאחריו הי' ענין של חורבן וגלות, ואילו התכלית היא שיהי' בית נצחי, בגאולה האמיתית והשלימה שאין אחרי' גלות¹²⁸ —

שיבנה בקרוב ממש¹²⁹.

(129) יש לציין, שכאשר כ"ק אדמו"ר שליט"א יצא מחררו, משך זמן לאחר ההתוועדות, באופן פתאומי, ופגש א' מזקני החסידים, שהתנצל ואמר, שלא חשב שכ"ק אדמו"ר שליט"א ייצא עכשיו — ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: כך יבוא משיח!... יעמדו וידברו, ולפתע פתאום יבוא משיח (המור"ל).

(124) ברכות מד, א (במשנה). וש"נ.

(125) תולדות כו, כ.

(126) קאפיטל מ ואילך.

(127) חגי ב, ט. וראה ב"ב ג, סע"א.

(128) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא

בתוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב.